

Metodická pomôcka
k aplikácii princípov sociálneho verejného obstarávania
v rámci zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov
operačného programu Výskum a inovácie
v gescii MH SR

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky

Sprostredkovateľský orgán pre operačný program Výskum a inovácie

verzia 2.0, 10. október 2019

Obsah

1.	Skratky	3
2.	Úvod	4
3.	Čo je to sociálne VO?	5
4.	Aplikácia princípov sociálneho VO.....	6
4.1	Rozdelenie zákazky na časti.....	6
4.2	Využitie subdodávateľov a priame platby subdodávateľom	7
4.3	Podmienky účasti v rámci osobného postavenia uchádzača	8
4.4	Podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti.....	8
4.5	Špecifikácia predmetu zákazky	9
4.6	Kritériá na vyhodnotenie ponúk.....	10
4.7	Osobitné podmienky plnenia zmluvy	11
4.8	Vyhradenie práva účasti vo VO pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne a fyzické osoby so zdravotným postihnutím podmienky plnenia zmluvy	12
4.9	Vyhradenie práva účasti vo VO len pre chránené dielne a chránené pracoviská (aplikovateľné len pre podlimitné zákazky).....	12

1. Skratky

EK	Európska komisia
EÚ	Európska únia
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
NFP	Nenávratný finančný príspevok
OP Val	Operačný program Výskum a inovácie
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
SO	Sprostredkovateľský orgán pre OP Val – Ministerstvo hospodárstva SR ¹
SR	Slovenská republika
ÚVO	Úrad pre verejné obstarávanie
VO	Verejné obstarávanie
Zákon o VO	Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹ Pod pojmom SO sa pre účely metodickej pomôcky rozumie aj SIEA v rozsahu svojich práv a povinností v zmysle Dohody o plnomocenstve uzavretej medzi MH SR a SIEA.

2. Úvod

Metodickú pomôcku k aplikácii princípov sociálneho verejného obstarávania v rámci zákaziek spolufinancovaných zo zdrojov operačného programu Výskum a inovácie v gescii MH SR (ďalej len „metodická pomôcka“) vydáva MH SR ako SO pre OP Val v súlade so Zmluvou o vykonávaní časti úloh riadiaceho orgánu pre OP Val sprostredkovateľským orgánom, reg. č. 136/2015-2050-1200.

Zámerom SO v oblasti procesov VO je poskytovať prijímateľom² odbornú podporu a čo najefektívnejšie využívať všetky dostupné nástroje na realizáciu projektov v rámci OP Val.

Metodická pomôcka, ktorá má odporúčací charakter, poskytuje jednoduchý návod na aplikovanie princípov sociálneho VO³. Predstavuje pomocný nástroj pri aplikácii princípov sociálneho VO, pričom je vhodné aby dokumenty, ktoré zahŕňajú tieto podmienky, boli pred ich zverejnením konzultované s SO alebo ÚVO napr. v rámci ex-ante kontroly.

Jednotlivé postupy a návrhy aplikácie princípov sociálneho VO uvedené v metodickej pomôcke vychádzajú z legislatívneho prostredia SR a EK, odporúčanej praxe EK a členských štátov EÚ⁴.

Ak sa v rámci VO postupuje v zmysle príslušných ustanovení zákona o VO, ktoré zohľadňujú určité sociálne aspekty (napr. podmienky účasti preukazované v rámci osobného postavenia uchádzača/záujemcu), tieto podmienky sú záväzné a predstavujú minimálny základ, ktorý môže (alebo v určitých postupoch musí) byť v postupe zadávania zákazky zohľadnený. Zároveň existuje v rámci zákona o VO skupina voliteľných inštitútov, ktoré môžu byť využité pre oblasť sociálneho VO v závislosti od predmetu zákazky (napr. technické špecifikácie) alebo inštitúty sledujúce napĺňanie princípov spoločensky zodpovedného VO (napr. kritéria na vyhodnotenie ponúk, osobitné podmienky plnenia zmluvy).

Princípy sociálneho VO uvedené v tejto metodickej pomôcke môžu byť primerane použité aj na postupy zadávania zákaziek vyhlásených osobou, ktorej poskytovateľ NFP poskytne 50% a menej finančných prostriedkov na dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác, poskytnutie služieb z NFP za podmienky, že nebudú aplikované v rozpore s pravidlami stanovenými v [Príručke k procesu VO pre dopytovo-orientované projekty a národné projekty OP Val v gescii MH SR pre postupy zadávania zákaziek po 17.04.2016](#).

Spoločensky zodpovedné VO využíva záujem hospodárskych subjektov o získanie verejných zákaziek na presadzovanie sociálnych a environmentálnych cieľov, ako napr. podpora príležitostí v oblasti zamestnanosti a sociálneho začleňovania, presadzovanie rovnakých príležitostí, dodržiavanie ľudských a pracovných práv, podpora malých a stredných podnikov vrátane sociálnych podnikov za dodržania princípov európskych smerníc o VO⁵.

Pri aplikácii princípov sociálneho VO je nevyhnutné vždy rešpektovať princípy VO. Aplikácia princípov sociálneho VO by nemala predstavovať neopodstatnené prekážky v prístupe hospodárskych subjektov k účasti vo VO a mala by podporovať čestnú hospodársku súťaž.

Ak počas realizácie VO dôjde k situáciám, ktoré nie sú zahrnuté v metodickej pomôcke, prijímateľ je povinný postupovať podľa platných všeobecne záväzných právnych predpisov SR a iných záväzných dokumentov.

² Pod pojmom prijímateľ sa pre účely metodickej pomôcky rozumie aj žiadateľ o poskytnutie NFP.

³ Pojem sociálne VO je pre účely metodickej pomôcky rovnocenný s inými požívanými pojmami ako napr. zohľadňovanie sociálneho hľadiska vo VO alebo sociálne nakupovanie.

⁴ Napriek tomu, že doterajšia prax vychádza z predchádzajúcej právnej úpravy (smernice č. 2004/17/ES a 2004/18/ES, zákon č. 25/2006 Z. z. o VO a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), zákon č. 343/2015 Z. z. o VO a o zmene a doplnení niektorých zákonov vychádza zo zhodných princípov a zásad ako predchádzajúca právna úprava a taktiež je zameraný na podporu využívania VO ako kľúčového nástroja na plnenie cieľov environmentálnej a sociálnej politiky a taktiež zavedenie väčšej právnej istoty pri aplikácii jednotlivých inštitútov.

⁵ Najmä Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ z 26. februára 2014 o VO a o zrušení smernice 2004/18/ES.

TIP:

Pre ďalšie informácie ohľadne aplikácie princípov sociálneho VO odporúčame nasledovné zdroje:

- [Webová stránka EK zameraná na sociálne nakupovanie](#)
- [Webová stránka ÚVO zameraná na sociálne aspekty vo VO](#)

UPOZORNENIE:

Postupy a návrhy aplikácie princípov sociálneho VO uvedené v metodickej pomôcke vychádzajú z odporúčanej praxe SR, EK a členských štátov EÚ. Vždy je však potrebné v rámci konkrétneho VO aplikovať princípy sociálneho VO v súlade so zákonom o VO a s ohľadom na predmet zákazky a podmienky plnenia zákazky, t.j. aby ich aplikácia bola primeraná, odôvodniteľná a nenarúšala čestnú hospodársku súťaž.

3. Čo je to sociálne VO?

Zameranie a ciele OP Val podporujú princípy trvalej udržateľnosti, čo nadväzuje na podstatu spoločensky zodpovedného obstarávania - súčasného trendu v oblasti zadávania zákaziek väčšiny krajín EÚ.

Výhody sociálneho VO sa prejavujú najmä v nasledovných oblastiach:

- zlepšenie sociálneho postavenia marginalizovanej alebo inak sociálne vylúčenej alebo znevýhodnenej časti obyvateľstva v rámci daného regiónu/oblasti,
- pracovné príležitosti v mieste realizácie zákazky,
- začleňovanie do spoločnosti tých obyvateľov obce/mesta/regiónu, ktorí sú dlhodobo sociálne vylúčení alebo sociálnym vylúčením ohrození,
- predchádzanie nekalej súťaži pri nelegálnom zamestnávaní,
- motivácia k legálnemu zamestnávaniu.

Všeobecne môžu byť pre VO relevantné nasledujúce sociálne hľadiská:

- podpora pracovných príležitostí (napr. pre mladých ľudí, dlhodobo nezamestnané osoby, marginalizované skupiny, osoby so zdravotným postihnutím, osoby s nízkym dosiahnutým vzdelaním);
- podpora dôstojnej práce, napr. dodržiavanie základných pracovných noriem, dôstojná mzda, zdravie a bezpečnosť v zamestnaní, sociálny dialóg, prístup k školeniam, rovnosť pohlaví a nediskriminácia, prístup k základnej sociálnej ochrane;
- podpora dodržiavania sociálnych a pracovných práv (najmä cez vyžadovanie preukázanie osobného postavenia uchádzača/záujemcu), boj proti diskriminácii na akomkoľvek základe (vek, pohlavie, zdravotné postihnutie, rasa, náboženské vyznanie a viera, sexuálna orientácia atď.) a vytváranie rovnakých príležitostí;
- podpora sociálneho začleňovania (najmä marginalizovaných skupín a osôb so zdravotným postihnutím), t. j. rovnaký prístup k možnostiam obstarávania pre subjekty vlastnené osobami alebo zamestnávajúce osoby z etnických alebo menšinových skupín alebo osoby so zdravotným postihnutím;
- podpora zjednodušeného prístupu pre všetkých (napr. zohľadnenie požiadaviek na technické riešenie stavieb umožňujúce bezbariérový prístup osobám so zdravotným postihnutím, alebo vývoj informačných systémov prístupných aj slabozrakým alebo nevidiacim pri opise predmetu zákazky);

- zohľadňovanie kritéria udržateľnosti vrátane problematiky etického obchodovania za určitých podmienok, možnosť zohľadniť problematiku etického obchodovania v technickej špecifikácii predmetu zákazky a v podmienkach zákazky (napr. požadovaním „fair trade“ tovarov⁶);
- širšie dobrovoľné dodržiavanie sociálnej zodpovednosti firiem, t. j. spoločností, ktoré pri svojich každodenných obchodných aktivitách dobrovoľne konajú nad rámec zákona o VO s cieľom sledovať environmentálne a sociálne ciele, ako je práca so zmluvnými stranami na zlepšovaní záväzku voči hodnotám sociálnej zodpovednosti firiem.

4. Aplikácia princípov sociálneho VO

V rámci VO sú najčastejšie využívané tieto základné oblasti aplikácie princípov sociálneho VO⁷:

1. rozdelenie zákazky na časti (§ 28 ods. 1 a ods. 2 zákona o VO),
2. využitie subdodávateľov a priame platby subdodávateľom (§ 41 ods. 1 a ods. 7 zákona o VO),
3. podmienky účasti týkajúce sa osobného postavenia uchádzača (§ 32 ods. 1 písm. b), g) a h) zákona o VO),
4. podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti uchádzača/záujemcu (§ 34 zákona o VO),
5. špecifikácia predmetu zákazky (§ 42 zákona o VO),
6. kritériá na vyhodnotenie ponúk (§ 44 zákona o VO),
7. osobitné podmienky plnenia zmluvy (§ 42 ods. 12 zákona o VO),
8. vyhradenie práva účasti vo VO pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne a fyzické osoby so zdravotným postihnutím (§ 36a zákona o VO),
9. vyhradenie práva účasti vo VO len pre chránené dielne a chránené pracoviská (aplikovateľné len pre podlimitné zákazky, § 108 ods. 2 písm. c) zákona o VO).

4.1 Rozdelenie zákazky na časti

Podľa § 28 ods. 1 zákona o VO verejný obstarávateľ môže rozdeliť zákazku na samostatné časti, pričom v oznámení o vyhlásení VO, oznámení použitom ako výzva na účasť určia veľkosť a predmet takýchto častí a uvedú, či ponuky možno predložiť na jednu časť, niekoľko častí alebo všetky časti.

Rozdeľovania zákaziek na menšie časti sa vytvára možnosť väčšieho prístupu malých a stredných podnikov k verejným zákazkám.

Ak podľa § 28 ods. 2 zákona o VO verejný obstarávateľ nerozdelí zákazku na časti, odôvodnenie uvedie v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania alebo v správe o zákazke.

Upozorňujeme, že je potrebné rozlišovať medzi rozdelením zákazky na časti podľa § 28 ods. 1 zákona o VO a **rozdelením zákazky podľa § 6 ods. 16 zákona o VO, ktoré je neprípustné**. O nedovolené rozdelenie zákazky podľa § 6 ods. 16 zákona o VO ide v prípade, že verejný obstarávateľ rozdelí rovnaké či obdobné plnenie zákazky do viacerých zákaziek a pre každú z nich vyhlási samostatné VO,

⁶ Upozorňujeme na [rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C 368/10 Európska komisia proti Holandskému kráľovstvu](#) v zmysle ktorého by požiadavka na zohľadnenie tovarov s etickým a sociálnym aspektom nemala spočívať len v označení produktov štítkom „fair trade“. V zmysle uvedeného rozhodnutia je to nedostatočné a verejný obstarávateľ musí použiť podrobné špecifikácie obstarávaného výrobku alebo požiadavky na jasne a zrozumiteľne opísané kvalitatívne parametre, procesy výroby alebo spravodlivého obchodu, a nie len konkrétne ekologické značky (najmä nie bez uvádzania prípustnosti ich ekvivalentov, ktorých ekvivalentnosť je však potrebné vyhodnocovať).

⁷ Okrem uvedených základných oblastí je možné aplikovať princípy sociálneho VO aj v rámci osobného postavenia uchádzača/záujemcu (§ 32 zákona o VO, konkrétne tu možno zahrnúť § 32 ods. 1, písm. a), b), g) zákona o VO, ktoré sa povinne vyžadujú v rámci každej nadlimitnej zákazky súčasne s ďalšími podmienkami účasti v rámci osobného postavenia v obdobnom rozsahu ako pri nadlimitných zákazkách. V rámci podlimitných zákaziek realizovaných prostredníctvom elektronického trhu platí podmienka zapísania dodávateľa do zoznamu hospodárskych subjektov, čo predstavuje splnenie podmienok účasti týkajúcich sa osobného postavenia v rozsahu vyžadovanom v rámci nadlimitných zákaziek. Z tohto dôvodu je „sociálne minimum“ priamo aplikované aj v rámci týchto zákaziek.

pričom ide o také predmety plnenia zákaziek, ktoré spolu vecne, miestne a časovo súvisia, a zároveň zadanie takýchto zákaziek v rámci jedného VO by malo za následok použitie prísnejšieho postupu v zmysle zákona o VO.

Výhody rozdelenia zákazky na časti:

- zohľadnenie kvantitatívneho hľadiska (viac uchádzačov),
- podpora miestnej zamestnanosti,
- podpora malých a stredných podnikov a uľahčenie ich účasti na verejnom obstarávaní,
- zohľadnenie kvalitatívneho hľadiska (rozdelením zákazky na časti budú jednotlivé časti bližšie ku konkrétnej pôsobnosti malých a stredných podnikov),
- podpora konkurenčného prostredia.

4.2 Využitie subdodávateľov a priame platby subdodávateľom⁸

Podľa § 41 ods. 7 zákona o VO ak to povaha zákazky umožňuje, verejný obstarávateľ môže v návrhu zmluvy alebo rámcovej dohody určiť, avšak nie bez udania dôvodu, že náležité platby za tovar, stavebné práce alebo služby uhradí priamo subdodávateľovi, ktorý dodal tovar, uskutočnil stavebné práce alebo poskytol služby dodávateľovi, ak o to subdodávateľ požiada. Verejný obstarávateľ zároveň v návrhu zmluvy alebo rámcovej dohody určí podrobnosti týkajúce sa spôsobu platby subdodávateľovi a vhodný mechanizmus, ktorým umožní dodávateľovi namietat voči nenáležitej platbe subdodávateľovi.

Pre efektívne nastavenie mechanizmu priamych platieb je nevyhnutné v zmluve určiť požiadavky súvisiace s platbami medzi uchádzačom a jeho subdodávateľmi za vykonané subdodávky. Zároveň je potrebné stanoviť mechanizmus namietania príp. nenáležitej platby. Zákon o VO v tomto smere necháva verejnému obstarávateľovi širokú mieru autonómie, pričom je možné využiť obvyklé inštitúty súkromného práva. **Verejný obstarávateľ však musí brať do úvahy, či priamym platbám subdodávateľom nebránia iné právne predpisy, ktorými je povinný sa riadiť (napr. Zmluva o poskytnutí NFP).**

Zároveň podľa § 41 ods. 1 zákona o VO verejný obstarávateľ môže v súťažných podkladoch vyžadovať, aby:

- uchádzač v ponuke uviedol podiel zákazky, ktorý má v úmysle zadať subdodávateľom, navrhovaných subdodávateľov a predmety subdodávok,
- navrhovaný subdodávateľ spĺňal podmienky účasti týkajúce a osobného postavenia a neexistovali u neho dôvody na vylúčenie podľa § 40 ods. 6 písm. a) až h) a ods. 7 zákona o VO; oprávnenie dodávať tovar, uskutočňovať stavebné práce alebo poskytovať službu sa preukazuje vo vzťahu k tej časti predmetu zákazky, ktorý má subdodávateľ plniť.

Výhody využitia subdodávateľov:

- možnosť využitia rozmanitých dodávateľov ako subdodávateľov,
- plnenie zákazky prostredníctvom iných kapacít, ako sú vlastné kapacity uchádzača alebo záujemcu,
- pre efektívne začlenenie znevýhodnených osôb na trh práce môže byť zákazka realizovaná zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, ktoré je v postavení subdodávateľa úspešného uchádzača,
- uľahčenie účasti malých a stredných podnikov vo verejnom obstarávaní,

⁸ Subdodávateľom je hospodársky subjekt, ktorý uzavrie alebo uzavrel s úspešným uchádzačom písomnú odplatnú zmluvu na plnenie určitej časti zákazky. Za subdodávateľa sa považuje len subjekt, ktorý je v priamom zmluvnom vzťahu s úspešným uchádzačom. Všetky ďalšie subjekty nachádzajúce sa v ďalšom reťazci subdodávateľských vzťahov sa už za subdodávateľa z pohľadu zákona o VO nepovažujú.

- možnosť verejných obstarávateľov zahrnúť do zmluvných ustanovení o plnení zákazky sociálne hľadisko závažné aj pre subdodávateľov úspešného uchádzača týkajúce sa napríklad zdravotných a bezpečnostných požiadaviek.

4.3 Podmienky účasti v rámci osobného postavenia uchádzača

Podmienky účasti v rámci osobného postavenia podľa § 32 ods. 1 písm. b), g) a h) zákona o VO konkrétne riešia závažné porušovanie povinností na úseku environmentálneho, sociálneho a pracovného práva, za ktoré bola orgánom aplikácie práva uložená sankcia.

Preukazovanie splnenia podmienok účasti týkajúcich sa osobného postavenia sa vykonáva v súlade s § 32 ods. 2 a 3 zákona o VO.

Sociálny aspekt predstavujú napríklad dôvody na vylúčenie uchádzača z procesu verejného obstarávania, ktorými môžu byť neschopnosť platiť poisťné na zdravotné poistenie, sociálne poistenie a príspevky na starobné dôchodkové sporenie alebo konečný rozsudok o odsúdení hospodárskeho subjektu za nelegálne zamestnávanie a diskrimináciu na pracovisku alebo nedodržiavanie vnútroštátnych predpisov týkajúcich sa bezpečnosti a zdravia pri práci.

4.4 Podmienky účasti v rámci technickej alebo odbornej spôsobilosti

Podmienky účasti v rámci požiadaviek na preukázanie technickej alebo odbornej spôsobilosti, definované v § 34 zákona o VO, musia byť nediskriminačné, primerané a musia súvisieť s predmetom zákazky.

Pri stanovení podmienok účasti je možné aplikovať princípy sociálneho VO najmä v prípade, ak plnenie zákazky vyžaduje špecifické znalosti, skúsenosti alebo odbornosť v určitej sociálnej oblasti.

V závislosti od predmetu zákazky môže verejný obstarávateľ preverovať nasledovné aspekty technickej a odbornej spôsobilosti uchádzača/záujemcu:

- overenie, či uchádzač/záujemca zamestnáva osoby so znalosťami a skúsenosťami potrebnými pri zaoberaní sa sociálnymi otázkami zákazky alebo zabezpečí plnenie zákazky týmito osobami,
- overenie, či uchádzač/záujemca vlastní technické vybavenie potrebné na sociálnu ochranu alebo má prístup k takému vybaveniu,
- overenie, či uchádzač/záujemca disponuje dostupnými relevantnými odbornými technickými možnosťami, aby nimi obsiahol sociálny aspekt.

S ohľadom na uvedené technickú alebo odbornú spôsobilosť uchádzača/záujemcu možno preukázať jedným alebo viacerými spôsobmi uvedenými v § 34 zákona o VO, napríklad:

- zoznamom dodávok tovaru alebo poskytnutých služieb,
- prehľadom o prístrojovom, prevádzkovom alebo technickom vybavení, ktoré má poskytovateľ služieb k dispozícii na vykonávanie príslušných služieb potrebných na sociálnu ochranu,
- dokladmi/údajmi o vzdelaní a odbornej spôsobilosti, prípadne odbornej praxi poskytovateľa služieb a/alebo osôb z riadiaceho personálu podniku a najmä tých pracovníkov, ktorí sú zodpovední za vykonávanie prác, čím overí, či uchádzač alebo záujemca zamestnáva osoby so znalosťami a skúsenosťami potrebnými pri riešení sociálnych otázok vyplývajúcich zo zadanej zákazky,
- kontrolou technickej spôsobilosti uchádzača alebo záujemcu poskytujúceho sociálne služby vykonanou verejným obstarávateľom,
- kontrolou výrobnnej kapacity uchádzača alebo záujemcu vykonanou verejným obstarávateľom, ak ide o zložité tovary (napr. špeciálne vyrábané invalidné vozíky),
- opisom opatrení, ktorými poskytovateľ služieb zabezpečuje kvalitu sociálnych služieb, ako aj opisom študijných a výskumných zariadení použitých uchádzačom alebo záujemcom na zabezpečenie kvality tovarov, služieb alebo stavebných prác súvisiacich so sociálnym aspektom,

- dokladmi/údajmi o technikoch alebo technických orgánoch, a to najmä tých, ktorí sú zodpovední za kontrolu kvality bez ohľadu na ich zmluvný vzťah k uchádzačovi alebo záujemcovi.

Určenie podmienok účasti v rámci technickej a odbornej spôsobilosti s dôrazom na sociálny aspekt je vhodné použiť iba za predpokladu, že predmet zákazky sám o sebe zahŕňa určité sociálne aspekty. Z dôvodu zamerania oprávnených aktivít OP Val, ktoré nie sú primárne zamerané na sociálnu oblasť, je preto vždy potrebné skúmať túto skutočnosť a podľa povahy predmetu zákazky sa v prípade aplikácie princípov sociálneho VO sústrediť skôr na iné oblasti procesu VO (napr. na osobitné podmienky plnenia zmluvy).

Ak sa verejný obstarávateľ rozhodne rozdeliť predmet zákazky na časti, musí stanoviť minimálne požiadavky podmienok účasti týkajúcich sa technickej a odbornej spôsobilosti vo vzťahu k jednotlivým častiam predmetnej zákazky.

4.5 Špecifikácia predmetu zákazky

Technická špecifikácia predmetu zákazky s ohľadom na § 42 zákona o VO musí súvisieť s predmetom zákazky. Požiadavky, ktoré so samotným tovarom alebo službou nesúvisia, ako napríklad požiadavky týkajúce sa spôsobu vedenia prevádzky uchádzača, nepredstavujú technickú špecifikáciu v zmysle zákona o VO.

Pri definovaní požiadaviek na technickú špecifikáciu predmetu zákazky je potrebné vychádzať z nasledovných ustanovení zákona o VO:

- **§ 42 ods. 1:** *Predmet zákazky musí verejný obstarávateľ opísať jednoznačne, úplne a nestranne na základe technických požiadaviek podľa prílohy č. 3 zákona o VO. Technické požiadavky:*
 - a) zohľadnia požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím a riešenia vhodné pre všetkých užívateľov okrem náležite odôvodnených prípadov; ak právne záväzné akty EÚ ustanovujú záväzné požiadavky dostupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých užívateľov, v technických požiadavkách verejný obstarávateľ uvedie odkaz na príslušné právne záväzné akty EÚ,
 - b) musia byť určené tak, aby bol zabezpečený rovnaký prístup pre všetkých uchádzačov alebo záujemcov a zabezpečená hospodárska súťaž.
- **§ 42 ods. 7:** *Ak ide o obstaranie tovaru, stavebných prác alebo služieb s osobitnými environmentálnymi, sociálnymi alebo inými charakteristikami, verejný obstarávateľ môže v opise predmetu zákazky, v kritériách na vyhodnotenie ponúk alebo v zmluvných podmienkach vyžadovať konkrétnu značku ako dôkaz, že tovar, stavebné práce alebo služby zodpovedajú týmto osobitným charakteristikám, ak*
 - a) podmienky na udelenie značky sa vzťahujú len na kritériá, ktoré súvisia s predmetom zákazky a ktoré sú vhodné na opis predmetu zákazky,
 - b) podmienky na udelenie značky sú založené na objektívne overiteľných a nediskriminačných kritériách,
 - c) značka je výsledkom otvoreného, transparentného procesu, na ktorom sa môžu zúčastniť všetky zainteresované strany vrátane orgánov štátnej správy, spotrebiteľov, sociálnych partnerov, výrobcov, distribútorov a mimovládnych organizácií,
 - d) udelenie značky je dostupné všetkým subjektom, ktoré o jej udelenie majú záujem a
 - e) podmienky na udelenie značky určila osoba, nad ktorou hospodársky subjekt, ktorý žiada o udelenie značky, nemá rozhodujúci vplyv.

S ohľadom na vyžadovanie značky upozorňujeme aj na ustanovenia **§ 42 ods. 9** zákona o VO, podľa ktorého, ak verejný obstarávateľ vyžaduje konkrétnu značku, musí prijať aj inú značku, ktorej podmienky na udelenie sú rovnocenné podmienkam na udelenie vyžadovanej značky.

Verejný obstarávateľ nesmie vyžadovať konkrétnu značku, ak je na jej udelenie potrebné splniť aj podmienky nesúvisiace s predmetom zákazky.

- **§ 42 ods. 16:** Verejný obstarávateľ môže v súťažných podkladoch uviesť inštitúcie, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, ochrany životného prostredia, ochrany práce a pracovných podmienok platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy. Ak verejný obstarávateľ uvedie informácie podľa prvej vety v súťažných podkladoch, požiada záujemcov, aby každý vo svojej ponuke predložil vyhlásenie, že pri vypracovaní ponuky vzal do úvahy povinnosti týkajúce sa ochrany práce a pracovných podmienok.

Na základe uvedeného sú možnosti aplikácie princípov sociálneho VO v rámci technických špecifikácií predmetu zákazky realizovateľné v nasledovných oblastiach:

- definovanie technickej špecifikácie zohľadňujúcej kritériá prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím alebo riešenia vhodné pre všetkých používateľov,
- požadovanie určitej značky v prípadoch, že verejný obstarávateľ má záujem o tovary alebo služby s osobitnými sociálnymi znakmi,
- verejný obstarávateľ môže vyžadovať ako dôkaz splnenia osobitných charakteristík obstarávaného tovaru, stavebných prác alebo služieb označenia, ktoré zohľadňujú sociálne charakteristiky ako napríklad značka Fair Trade⁹,
- uvedenie inštitúcií, od ktorých záujemca získa informácie o povinnostiach týkajúcich sa daní, ochrany práce a pracovných podmienok platných v mieste uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby počas plnenia zmluvy.

4.6 Kritériá na vyhodnotenie ponúk

Pri vyhodnotení ponúk sa použijú vopred stanovené a zverejnené kritériá, ktoré by mali viesť k výberu objektívne najlepšej a najvýhodnejšej ponuky.

V zmysle zákona o VO môžu byť ponuky vyhodnotené na základe:

- najlepšieho pomeru ceny a kvality,
- nákladov použitím prístupu nákladovej efektívnosti najmä nákladov počas životného cyklu, alebo
- najnižšej ceny.

Základné pravidlá na stanovenie objektívnych kritérií na vyhodnotenie ponúk sú:

- musia súvisieť s predmetom zákazky,
- musia byť nediskriminačné a musia podporovať hospodársku súťaž,
- musia byť konkrétne a objektívne kvantifikovateľné, t.j. nesmú umožniť neobmedzenú slobodu výberu a musia poskytovať objektívny základ na rozlišovanie medzi ponukami, zároveň musia byť jasné pre každého uchádzača a musia byť overiteľné,
- musia byť vopred zverejnené,
- musia byť v súlade s ostatnými pravidlami zákona o VO,
- musia byť v podobe, v ktorej boli vyhodnocované, náležitosti zmluvy alebo rámcovej dohody, ktorá je výsledkom verejného obstarávania.

Pri stanovení váhy kritérií na vyhodnotenie ponúk, ktorá určuje vplyv jednotlivých kritérií na výsledok celkového hodnotenia, sa odporúča, aby váha pridelená kritériám na vyhodnotenie ponúk odrážala mieru už posudzovaných sociálnych aspektov v súťažných podkladoch (napr. v rámci opisu predmetu zákazky alebo podmienok účasti).

⁹ K aplikácii značky „Fair Trade“ a podobných značiek - pozri poznámku pod čiarou č. 6

Ak samotný predmet zákazky súvisí s podporou sociálnej politiky, môže verejný obstarávateľ využiť kritérium na vyhodnotenie ponúk so sociálnym aspektom, napr. podiel osôb so zdravotným postihnutím, resp. podiel znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

Pri priradovaní váhy je potrebné zvážiť:

- dôležitosť sociálneho aspektu pre zákazku v porovnaní s ostatnými nákladmi a celkovou kvalitou,
- vhodnosť určenia sociálneho aspektu práve v oblasti kritérií na vyhodnotenie ponúk,
- rozsah a maximálnu výšku bodov „sociálneho“ kritéria (v závislosti od predmetu obstarávania a trhových podmienok; napr. ak nie je veľký rozdiel v cenách produktov, služieb alebo stavebných prác, ale výrazne sa odlišuje ich sociálny vplyv, je vhodné prideliť viac bodov za ocenenie sociálneho vplyvu).

Určenie kritérií na vyhodnotenie ponúk s dôrazom na sociálny aspekt je vhodné použiť iba za predpokladu, že predmet zákazky sám o sebe zahŕňa určité sociálne aspekty, ako napr. zákazka na poskytnutie služieb v oblasti vzdelávania alebo zvyšovania zručností sociálne, zdravotne alebo inak znevýhodnených občanov. Z dôvodu zamerania oprávnených aktivít OP Val (nie primárne na sociálnu oblasť) je vždy potrebné skúmať túto skutočnosť a v závislosti od predmetu zákazky aplikovať princípy sociálneho VO skôr v iných oblastiach VO (napr. predmet zákazky alebo osobitné podmienky plnenia zmluvy).

4.7 Osobitné podmienky plnenia zmluvy

Podľa § 42 ods. 12 zákona o VO: „Verejný obstarávateľ môže určiť osobitné podmienky plnenia zmluvy, ak ich uvedú v oznámení o vyhlásení VO, oznámení použitom ako výzva na súťaž alebo v súťažných podkladoch. Osobitné podmienky plnenia zmluvy môžu zahŕňať ekonomické, sociálne, environmentálne hľadiská, hľadiská súvisiace s inováciou alebo zamestnanosťou; ak ide o zákazku v oblasti obrany a bezpečnosti, osobitné podmienky plnenia zmluvy sa môžu týkať aj subdodávateľov, bezpečnosti a ochrany utajovaných skutočností alebo bezpečnosti dodávok.“

Osobitné podmienky plnenia zmluvy (tiež „doložky plnenia“) by nemali byť skryté technické špecifikácie, požiadavky na predmet zákazky, kritériá na vyhodnotenie ponúk alebo podmienky účasti. Z uvedeného vyplýva, že sa od uchádzača/záujemcu nesmie požadovať, aby preukazoval dodržanie týchto podmienok v priebehu zadávania zákazky. Dodržiavanie podmienok plnenia zmluvy by sa malo overovať a monitorovať v závislosti od ich charakteru len vo vzťahu k úspešnému uchádzačovi, a to pred podpisom zmluvy alebo u dodávateľa v priebehu realizácie zákazky.

Tieto podmienky predstavujú povinnosti, ktoré musí úspešný uchádzač prijať, pričom stanovujú určitý aspekt realizácie zákazky. Pre splnenie tejto podmienky vo fáze výberu úspešného uchádzača je postačujúce, ak sa uchádzači pri predložení svojich ponúk čestne zaviazu v prípade získania zákazky tieto podmienky splniť, resp. ak sa splnenie takejto podmienky overí pred podpisom zmluvy s úspešným uchádzačom (a následne v rámci plnenia zákazky overí aj jej reálne aplikovanie).

Ak prijímateľ v rámci podmienok plnenia zmluvy stanoví určité sociálne požiadavky, je potrebné, aby do zmluvy s dodávateľom zapracoval aj primeraný sankčný mechanizmus, ktorý uplatní v prípade, že dodávateľ nebude plniť svoje záväzky v tejto oblasti. Ak sú takéto podmienky plnenia zmluvy určené, je nevyhnutné vyžadovať od dodávateľa ich plnenie a taktiež ich plnenie počas plnenia zmluvy priebežne monitorovať a kontrolovať, pričom bude v zmluve jasne uvedená zodpovednosť za dodržiavanie a podávanie správ.

Upozorňujeme, že sociálne hľadisko možno zahrnúť do osobitných podmienok plnenia zmluvy za predpokladu, že:

- súvisí s plnením predmetu zmluvy,
- je uvedené v oznámení, ktorým sa začína verejné obstarávanie, alebo v súťažných podkladoch,
- je v súlade s právom EÚ (vrátane základných princípov verejného obstarávania).

4.8 Vyhradenie práva účasti vo VO pre registrované integračné sociálne podniky, chránené dielne a fyzické osoby so zdravotným postihnutím podmienky plnenia zmluvy

Podľa § 36a ods. 1 zákona o VO, verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo verejnom obstarávaní len pre registrované integračné sociálne podniky,^{49a)10} chránené dielne,^{25c)11} fyzické osoby so zdravotným postihnutím, ktoré prevádzkujú alebo vykonávajú samostatnú zárobkovú činnosť na chránenom pracovisku,^{25c)12} alebo môže vyhradiť realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest za predpokladu, že aspoň 30 % zamestnancov registrovaných integračných sociálnych podnikov, zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo zamestnancov programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.

Účelom predmetnej právnej úpravy je efektívne prispieť k začleneniu alebo opätovnému začleneniu osôb so zdravotným postihnutím na trh práce. Možnosť vyhradiť účasť na zadávaní zákazky len záujemcom, ktorí majú štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, sa viaže len na také predmety zákazky, ktoré sú občania so zdravotným postihnutím v zodpovedajúcej kvalite schopní realizovať.

Uvedenú výhradu je možné aplikovať len za predpokladu naplnenia zákonných definícií (integračný sociálny podnik, chránená dielňa, chránené pracovisko), pričom túto výhradu je nutné uviesť v oznámení o vyhlásení VO alebo výzve na predkladanie ponúk.

4.9 Vyhradenie práva účasti vo VO len pre chránené dielne a chránené pracoviská (aplikovateľné len pre podlimitné zákazky)

Podľa § 108 ods. 2 písm. c) zákona o VO: „*verejný obstarávateľ môže vyhradiť právo účasti vo VO len pre chránené dielne* ^{25c)13)} *alebo na realizáciu zákazky v rámci programov chránených pracovných miest, ak aspoň 30 % zamestnancov vykonávajúcich prácu v chránených dielňach alebo v rámci programov chránených pracovných miest tvoria osoby so zdravotným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby.* ^{25d)14)}“

Účelom predmetnej právnej úpravy je efektívne prispieť k začleneniu alebo opätovnému začleneniu osôb so zdravotným postihnutím na trh práce. Možnosť vyhradiť účasť na zadávaní zákazky len záujemcom, ktorí majú štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, sa viaže len na také predmety zákazky, ktoré sú občania so zdravotným postihnutím v zodpovedajúcej kvalite schopní realizovať.

ÚVO vo svojich výkladových stanoviskách¹⁵ a rozhodovacej praxi k zákazkám vyhradeným pre chránené dielne alebo chránené pracoviská upozorňuje, že nie každá zákazka je vhodná pre chránené dielne alebo chránené pracoviská, najmä pokiaľ ide o zákazky na uskutočnenie stavebných prác, pri ktorých plnení majú zamestnanci so zdravotným postihnutím obmedzené možnosti. Z tohto dôvodu neodporúčame využívať tento inštitút v rámci zákaziek na stavebné práce. Aj v rámci iných typov zákaziek je dôležité, aby aplikácia tejto podmienky nebola naviazaná len na formálne splnenie stanovených požiadaviek, bez reálneho sociálneho prínosu.

Rozhodnutie o vyhradení zákazky musí vychádzať z dôsledného preskúmania, či na trhu existuje dostatočný počet subjektov (minimálne tri chránené dielne alebo chránené pracoviská) schopných realizovať zákazku.

¹⁰ § 12 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹¹ § 55 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

¹² § 55 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹³ § 55 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹⁴ Napríklad § 2 ods. 5 a 6 zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹⁵ Napr. výkladové stanovisko ÚVO č. 7/2016 zo dňa 19.04.2016.

Pre efektívne začlenenie znevýhodnených osôb na trh práce musí byť zákazka realizovaná len zamestnancami úspešného uchádzača zamestnanými v chránenej dielni alebo chránenom pracovisku¹⁵. Ak by predmet zákazky realizovali zamestnanci úspešného uchádzača, ktorí nie sú zamestnaní v chránenej dielni alebo chránenom pracovisku, alebo by daný predmet zákazky realizoval subdodávateľ tohto úspešného uchádzača, avšak nie zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska, išlo by o obídenie zmyslu a účelu zákona o VO a zároveň o konanie v rozpore s princípmi čestnej hospodárskej súťaže, keďže hospodárske subjekty, ktoré nemali štatút chránenej dielne alebo chráneného pracoviska sa VO nemohli zúčastniť a to aj napriek skutočnosti, že daný predmet zákazky nebol v konečnom dôsledku realizovaný zamestnancami chránenej dielne alebo chráneného pracoviska.